

Internetconsultatie Wet Seksuele Misdrijven Inbreng Centrum Seksueel Geweld dd 15 augustus 2020

Nederland is verplicht de huidige zedentitel te herzien en aan te passen aan internationale afspraken. Om deze reden heeft de minister van Justitie en Veiligheid een wetsvoorstel gepubliceerd, de Wet Seksuele Misdrijven, waarop burgers, organisaties en andere professionals tot 16 augustus kunnen reageren.

Het nieuwe wetsontwerp is een poging om in lijn te komen met het Verdrag van Istanbul. Voorop gesteld kan worden dat in het wetsontwerp vele vormen van grensoverschrijdend gedrag en misdrijven tegen de zeden erkend worden als een strafbaar feit. Dit is positief voor het slachtoffer. Deze wetsartikelen beschouwen wij als een normstelling, die duidelijk aangeeft dat dit gedrag niet meer getolereerd of geaccepteerd wordt in onze maatschappij. Wij hopen dan ook dat er ook een preventieve werking uitgaat van deze wetsartikelen.

Onder de huidige Nederlandse strafwetgeving kan gedwongen penetratie (i.e. het slachtoffer dat gedwongen wordt de pleger te penetreren) niet worden gekwalificeerd als verkrachting, maar wordt het als aanranding (artikel 246 Sr) bestraft. Het blijkt dat vooral de term 'ondergaan' problematisch is bij de kwalificatie van gedwongen penetratie als verkrachting. Wij vinden het positief dat de term verkrachting uitgebreid gaat worden in het nieuwe wetsvoorstel, namelijk in situaties dat men de ander dwingt tot seksuele penetratie. Het mannelijke slachtoffer wordt gezien in de nieuwe regelgeving, en de huidige ongelijkheid wordt hiermee recht getrokken. Het veranderen van de wet zal niet alleen een stereotype beeld van de grote, boze man die zijn agressie botviert op de onschuldige vrouw bijstellen, maar ook van symbolische waarde zijn door schaamte bij mannelijke slachtoffers weg te nemen en daarmee de weg naar hulpverlening te openen.

Het (voor)ontwerp Seksuele Misdrijven bevat nieuwe bepalingen die deels vallen onder WvS, Titel V Misdrijven tegen de openbare orde (artikelen 151 d tm 151 k) en deels onder WvS Titel XIV Misdrijven tegen de zeden (artikel 239 e.v.). Een punt van zorg is dat de gekozen opzet gevolgen heeft voor de politie; misdrijven tegen de openbare orde behoren tot de taken van de uniformdienst (Blauw). In de aanpak van misdrijven tegen de zeden kan ook het Blauw een rol vervullen onder regie van Team Zeden. Wij maken ons over dit onderscheid zorgen, omdat Blauw weinig of geen expertise heeft op het gebied van zeden. Zij zijn niet voldoende op de hoogte van de problematiek die met zedenmisdrijven samenhangen. Zowel verdachten als slachtoffers zijn geholpen met de specifieke competenties waar zedenrechercheurs nu juist zo sterk in getraind zijn. Daarnaast heeft het Team Zeden bekendheid met het netwerk van hulpverlening voor slachtoffers, waardoor een goede verwijzing kan plaatsvinden Door slachtoffers over te gaan dragen aan Blauw ontstaat verlies van expertise met als gevolg risico op secundaire victimisatie en victim blaming.

Aanbeveling 1. Alle vormen van seksuele misdrijven laten vallen onder Zeden.

In het nieuwe wetsvoorstel stelt minister Grapperhaus voor om een nieuw delict in te voeren, te weten seks tegen de wil, waar de helft van de strafmaat op komt te staan (6 jaar) ten opzichte van verkrachting (12 jaar). Het verkrachtingsdelict (art 241) blijft staan; dwang en geweld blijven noodzakelijk om van verkrachting te kunnen spreken. Ook moet bij artikel 241 blijken dat er sprake is van verzet van het slachtoffer en opzet van de verdachte. In het nieuwe artikel is geen sprake van dwang. Het betreft onvoorzichtig handelen of verwijtbare onvoorzichtigheid waarbij iemand had kunnen weten/vermoeden dat er sprake was van onvrijwilligheid, bijvoorbeeld je hebt niet goed opgelet of niet goed gecheckt of er (nog steeds) toestemming voor seks is.

De mate van verwijtbaarheid bepaalt voor een belangrijk deel de ernst van het misdrijf, zoals onder meer uitgedrukt in de strafmaat. Opzettelijk handelen wordt maatschappelijk en strafrechtelijk als kwalijker bestempeld dan onvoorzichtig handelen. De ondergrens van 'seks tegen wil' ligt in 'redelijkerwijs moeten vermoeden'; dat is niet opzettelijk handelen, maar onvoorzichtig handelen. Je had het moeten weten. Daarmee is er een sterk strafrechtelijk argument om te differentiëren. Dit staat los van het probleem dat 'seks tegen wil' ook een 'opzettelijk handelen'-variant kent: weten dat de ander niet wil. Ten opzichte van die variant is de afstand met verkrachting (=opzettelijk dwingen) veel kleiner.

Aanbeveling 2. Minder ruimte stellen tussen opzettelijk handelen en opzettelijk dwingen.

Vanuit slachtoffer-perspectief is de rechtvaardiging van de verschillen niet of nauwelijks te begrijpen. Voor mensen in kwetsbare omstandigheden – waar helaas vaak sprake van is bij seksueel misbruik - is het extra moeilijk dit onderscheid te maken. Het gaat in beide wetsartikelen om penetratie zonder toestemming, wat gelijk staat aan verkrachting. En een verkrachting zonder dwang is ook verkrachting. Bij verkrachting moet nu blijken dat er sprake is van verzet van het slachtoffer. Uit onderzoek is bekend dat 70% van de verkrachtingslachtoffers niets doet of mee werkt, dit is een automatische reactie van het lichaam om te overleven, ook wel *tonic immobility* genoemd. Deze reactie is nadrukkelijk geen keuze van het slachtoffer, het gebeurt vanzelf. In het nieuwe wetsvoorstel zou een slachtoffer die met een *fight* reactie reageert op een verkrachting ten opzichte van een *freeze* reactie, kunnen rekenen op de veroordeling van de pleger met een hogere straf. Dat is niet fair omdat een slachtoffer geen controle heeft over zijn/haar eigen reactie.

Aanbeveling 3. Onderzoek of er een basisdelict (= verkrachting) moet komen waarin verschillende gradaties bestaan.

We danken de minister dat hij zich hard maakt voor de modernisering van de wetgeving. De nieuwe verwoording lijkt meer recht de doen aan hedendaagse inzichten rond online misbruik. In de klinische praktijk wordt steeds vaker duidelijk dat kinderporno en het ongewild verspreiden van naaktbeelden, vaak in combinatie met chantage, misbruik en afpersing, forse negatieve gevolgen kan hebben op het psychisch en maatschappelijk functioneren van slachtoffers. Met betrekking tot het nieuwe wetsvoorstel maken we ons

wel zorgen of de politie voldoende capaciteit heeft om dit te doen, en of er voldoende expertise is om deze doelgroep multidisciplinair op te vangen. Slachtoffers van online misbruik (en hun ouders) worden nu nog geconfronteerd met versnipperde zorg en krijgen te maken met de algemene politie, school, of wijkteam zonder specifieke expertise op het gebied van deze vorm van seksueel geweld. Wij denken daarom dat het wenselijk om het Centrum Seksueel Geweld te gaan betrekken in de eerste opvang van deze doelgroep.

Aanbeveling 4. Versterking van de politie en het Centrum Seksueel Geweld met scholing en budget om tegemoet te kunnen komen aan de rechtspositie en emotionele behoeften van slachtoffers van online misbruik (en hun ouders).

Het nieuwe wetsvoorstel werkt drempelverlagend voor slachtoffers; er kan straks in principe in meer situaties aangifte gedaan gaan worden. Als blijkt dat er inderdaad gemakkelijker aangifte wordt gedaan van 'ongewilde seks' dan heeft dit consequenties voor de belasting van politie en het Centrum Seksueel Geweld. Onze zorg is of de politie dit wel aan kan qua capaciteit en dat geldt ook voor het Centrum Seksueel Geweld die nu jaarlijks al te maken krijgt met een toename in het aantal meldingen van ongeveer 40%. Komt hier ook aandacht voor?

Aanbeveling 5. Extra financiering voor politie en Centrum Seksueel Geweld om de te verwachten toestroom aan slachtoffers adequaat te kunnen horen en helpen.

Dat het nieuwe wetsvoorstel slachtoffers het gevoel geeft dat zij gezien en gehoord worden is een verbetering. Echter voor een tweetal artikelen - seks tegen de wil (239) en (non)verbale seksuele intimidatie (151e) - bestaat de kans dat het eindresultaat teleurstellend is: wel strafbaar, niet bewijsbaar. Bewijsbaarheid is gebaseerd op steunbewijs en die (steun)bewijsvoering zal in vele gevallen moeilijk te vinden zijn. Voor slachtoffers worden verwachtingen gewekt die moeilijk zijn waar te maken. Wij maken ons zorgen dat het huidige voorstel – ondanks de goede bedoelingen – in de praktijk zal betekenen dat het moment van teleurstelling wordt uitgesteld: waar dat voorheen vroeg in het traject kon gebeuren in of na het informatieve gesprek, zal dat nu later gebeuren door een sepot. Wij willen benadrukken dat de handhaafbaarheid van de wetsartikelen voor ons van groot belang is, en we willen voorkomen dat rechtszaken geseponeerd worden waardoor er in de praktijk slechts van symboolwetgeving sprake is en slachtoffers het vertrouwen in de rechtsgang verliezen. In dat geval zou het wetsvoorstel eerder een verwatering zijn dan een versterking, omdat het slachtoffers niet werkelijk iets oplevert.

Wij verzoeken het Ministerie om het huidige voorstel nog eens kritisch tegen het licht te houden en de huidige formuleringen te heroverwegen aan de hand van onze aanbevelingen.

Hoogachtend, namens de stuurgroep Centrum Seksueel Geweld,
dr. Iva Bicanic, landelijk coördinator